

1909
April
Kessel-Lo, België

Het begon te stormen op een late namiddag in april. Donkere onweerswolken pakten zich samen en even later barstte het vuurwerk los, met bliksemschichten, donder en plotse stortbuien, alsof de hemel eensklaps al het water losliet dat ze hij voorbijeweken had opgespaard.

Maart was uitzonderlijk warm geweest. De aprilse grillen die erop volgden, waren zoals altijd vervelend, maar de laatste veertien dagen waren dan weer warm geweest, wel erg regenachtig voor de tijd van het jaar.

Het was alsof de natuur de bode was geworden van het diepe verdriet dat zich afspeelde in de kleine werkmanswoning boven op de Lo, een klein gehucht waar maar weinig mensen woonden, niet ver van Brussel en op een steenworp van de universiteitsstad Leuven. De bewoners van de Lo kregen maar weinig kansen in het leven en leidden een zwaar bestaan op de bedompte en gevaarlijke kareelvelden. Hoewel de grond rijk en vruchtbaar was, omgeven door bossen en gezegend met klei voor de steenvelden, was de 'Lo' arm in vooruitzichten.

Al drie dagen bewoog Matilde zich nog nauwelijks, behalve wanneer ze plotseling schreeuwde van de pijn door de krampen die haar hele lichaam opspanden. Vijf van haar zeven kinderen stonden sprakeloos aan haar zijde, wakend bij haar sterfbed. Al drie lange dagen vocht ze voor haar leven. Alleen de twee jongste kinderen waren er niet. Zij werden opgevangen door Colette, hun tante, de zuster van hun vader.

Frans, de oudste, liep voortdurend heen en weer tussen de woonkamer en de slaapkamer, alsof hij met elke lange pas wat afstand kon nemen van de pijn in z'n hart. Z'n donkere, golvende haar hing er slordig bij.

Michel was de op één na oudste, maar hij was het familiehoofd. Hij zat roerloos voor zich uit te staren naast zijn moeder. Hij beseftte dat het niet lang meer zou duren, dat ze sinds de dood van hun vader langzaam was achteruitgegaan.

De dorpelingen zeiden dat haar leed kwam door het snelle en onverwachte overlijden van haar man, aan een longontsteking.

Meer waarschijnlijk was het van één of andere onbekende ziekte.

Leonie, de oudste van de meisjes, was veertien en had het voorbije jaar het huishouden op zich genomen. Ze had dezelfde bleke huid als Matilde en krullende, bruine haren met een rode schijn. Ze was nog jong, maar werd snel volwassen na het heengaan van haar vader en nadat haar moeder ziek was geworden.

Jean en Elise stonden dicht bij elkaar, met hun armen lichtjes om elkaar heen geslagen. Jean leek erg op z'n vader. Hij had dezelfde donkere haren en een sterk karakter.

Na het sluiten van zijn versleten boekentas maakte de dokter aanstalten te vertrekken. Toen Frans hem om de rekening vroeg, schudde de oude huisarts, die alle kinderen had zien geboren worden, het hoofd. 'Laat maar zitten, jongens', zei hij, 'het kan geen dagen meer duren. Ik kan haar niet helpen, niemand kan haar helpen. Nu bereidt ze zich voor op de reis naar jullie vader, van wie ze toch zo innig hield. Misschien kunnen jullie maar beter mijnheer pastoor laten komen'.

'Ja', antwoordde Jean. 'Hij was hier vanmorgen nog, maar ik kan er nog wel even naartoe gaan. Hij komt vast wel met me mee terug.'

‘Laat maar’, zei de dokter. ‘Ik moet er toch passeren, blijven jullie maar hier.’

De vader van Matilde, peter Nona, was ondertussen binnengekomen, samen met Matildes broers en zussen.

Ze begonnen ieder om beurt voor haar te bidden. De kinderen, allen diep onder de indruk, antwoordden in koor.

Het stortregende toen Pastoor Lombaerts, de parochiepriester, binnenkwam. Het pad naar het kleine huisje was een modderpoel geworden. Zijn oude paraplu was omgeslagen door de hevige wind en zijn soutane was volledig doorweekt.

Na de begroeting en een kort gesprek met de kinderen maakte hij zich klaar om het heilig oliesel toe te dienen. Heel even opende Matilde de ogen. Ze keek haar kinderen aan, ze wist, ze voelde dat ze altijd voor elkaar in de bres zouden springen. Ze hadden de laatste maanden zo goed voor haar gezorgd. Ze voelde hun onmacht omdat ze niets voor haar konden doen.

Haar helse pijn verdween; haar hele lichaam kreunde niet meer onder de pijnlijke krampen.

Het was net zoals de avonden wanneer ze samen rond de tafel zaten, en wanneer de kinderen spraken over de voorbije dag. Ze draaiden angstig om haar heen. Haar vader, haar broers en zussen waren korter bij gekomen. Ze hoorden het leed in haar stem en zagen hoe haar ogen begonnen te flikkeren.

Matilde prevelde stilletjes, ‘kinderen zorg goed voor elkaar, wees lief en aardig voor elkaar, koester elkaar: Ik heb jullie allemaal zo graag gezien, vader wacht op mij.’

Ze keek nog éénmaal de kamer rond en merkte dat tante Colette net toegekomen was met de twee kleintjes. Ze glimlachte nog even

naar Jules, een intelligente jongen met doordringende, blauwe ogen, en Felix met z'n bruine krullen. Toen sloot ze voor de laatste keer haar ogen.

Toen meneer pastoor de gebeden inzette, bad iedereen mee.

Plots was het heel stil in het huisje.

Eén luide, korte snik en het was gedaan. Het onweer was plotseling gaan liggen, de regen was gestopt, ineens was alles weer rustig.

De tranen rolden over de wangen van de oudsten en de kleintjes keken ongelovig om zich heen. Ze konden het eerst nog niet geloven en riepen: 'Moeder, moeder, kom terug.'

Ze namen haar vast, ze wilden haar bij zich houden. Ze voelden plotseling het grote verlies dat zich nu van hen allen meester maakte.

Frans pakte iedereen vast en zei: 'Kijk, we zijn hier nu allemaal samen. We hebben allemaal nog een heel leven voor ons. Laat ons ervoor zorgen dat moeder fier op ons kan zijn, laat ons fier zijn dat we haar kinderen mochten zijn. Om het even waar we ook zijn, we zullen ons dit moment altijd blijven herinneren. In ons hart zullen we altijd samen zijn, ongeacht waar of wanneer.'

Peter Nona zat nog altijd naast het nog warme lichaam van zijn dochter. Haar hand begon koud te worden in de zijne. Door de tranen heen, alsof het van heel ver kwam, hoorde hij de kinderen praten. *'Ze heeft niet voor niets geleefd'*, dacht hij. *Moge God hen allen beschermen doorheen hun verder leven.'* Want peter Nona wist maar al te goed dat hen nog veel verdriet en eenzaamheid te wachten stond.

Zoals de gewoonte was, werd haar overlijdensbericht in de krant gepubliceerd. Een eenvoudig berichtje in de krant, twee eenvoudige kruisjes boven en onderaan: MATILDE- NONA – weduwe van Emmanuel Keustermans.

Twee dagen later, op een sombere woensdagmorgen, werd Matilde begraven. De eenvoudige dienst, die plaats vond in het kerkje van de Heilige Familie op de Lo, bracht heel wat burens en kennissen op de been. Ze kwamen een laatste stille groet brengen aan deze liefdevolle vrouw. Bedroefd om haar verlies en bekommerd over de toekomst van de kinderen.

Toen meneer pastoor zich tot de kinderen richtte, werd het doodstil. 'Alle woorden schieten te kort om de pijn te verzachten die het verlies van jullie mama teweegbrengt. Maar kijk eens naar buiten, naar de bomen... In de winter hebben ze alle bladeren laten vallen, maar nu, bij de eerste zonnestralen van de nieuwe lente, ontluiken de nieuwe blaadjes, en de kracht van de liefde van jullie mama zal sterker naar boven komen dan ooit tevoren, en haar stille aanwezigheid zal jullie harten blijven vervullen, iedere dag opnieuw. De pijn is hartverscheurend, het gemis is groot, maar laat in je hart vrede en geluk overheersen en wees blij dat jullie deze lieve vrouw jullie mama mochten noemen.'

Ingetogen liepen de mensen achter de paardenkar die als lijkwagen dienst deed. De kinderen voorop, sereen maar vertwijfeld. Frans, de oudste, merkte de mensen om hem heen niet eens op. Hij zag niet hoe ze meewarrig het hoofd schudden, alsof ze wilden zeggen: '*Arme jongen*'.

De tocht van de Lo naar het kerkhof in het dorp duurde lang voor de kleintjes. Om beurten droegen Frans en Michel de kleine Felix en de jonge Elise. Tante Colette ontfermde zich over de kleine Jules. De weg was gekasseid. Aan de rechterkant vertoonde hij diepe sporen, uitgereden door de boerenkarren. Het regenweer van de voorbije dagen had de weg in een echte modderpoel herschapen. Leonie

sloeg haar voet om op de gladde stenen, maar ze verbeet moedig haar pijn.

Een flauw lentesonnetje boorde zich door de jonge blaadjes van de eiken- en beukenbomen aan het einde van het pad. De met bomen omringde open velden, die het gehucht anders een idyllisch uitzicht gaven en waaraan de plek haar naam dankte, waren nu de stille getuigen van een diep verdriet.

De rouwstoet trok over de steenweg, en naderde het kerkhof van Vlierbeek. De dekenij, die voorheen een abdij was, wachtte fier en statig aan het einde van het pas bezaaide veld. In de verte flankerde een lange rij canadabomen de toegang tot het kerkhof. De graven lagen kriskras verspreid rond de kerk.

‘Kijk’, dacht Frans, ‘nu mag je naast onze vader rusten.’ Het was als een gebed voor hem, een gebed dat hij nog dikwijls zou opzeggen.

Zo begon het verhaal van de wezen van de Lo, de geschiedenis van de afstammelingen van Emmanuel en Matilde, de geschiedenis van hun zeven kinderen: Frans, Michel, Leonie, Elise, Jules, Felix en Jean.

1909
Kessel-Lo, België
Elise

Ik was amper negenenhalf toen mijn moeder stierf. We probeerden er allen op onze eigen manier het beste van te maken. Ondanks we weeskinderen waren, wisten we dat onze familie er steeds voor elkaar zou zijn, we zouden ons nooit helemaal alleen voelen.

Frans, die al bij de spoorwegen werkte, ging weer aan het werk. Michel trok de wijde wereld in. Jean verbleef een tijdje bij familie en ging toen samen met onze neven seizoensarbeid doen. Felix ging naar het weeshuis in Leuven. Mijn oudere zus en ik verbleven tijdelijk bij andere familieleden. Jules, de jongste, bleef bij Colette.

Op mijn tiende verjaardag veranderde mijn leven. Zoals in die tijd de gewoonte was, werd ik weggestuurd om te gaan werken bij een familie in een klein stadje ten noorden van Antwerpen, nabij de Nederlandse grens. Het was een welgestelde familie met drie kinderen. Ik moest hard werken.

Hoewel de vrouw des huizes erg begripvol was, had ik het toch moeilijk. Het beeld van mijn moeder, haar gezicht verwrongen van de pijn, haar verkrampte lichaam, was altijd aanwezig. Ook mijn vader bleef in mijn hoofd rondspoken. Ik dacht weer aan mijn jonge kindertijd en hoe het leven er toen uitzag in het kleine gehucht op de 'Lo', waar ooit mijn wieg had gestaan. Waar we onder gelach en liefde, samen al pratend en biddend aan tafel zaten.